

Nový vedecký časopis o ochrane biodiverzity

Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave, Botanický ústav SAV a Slovenská entomologická spoločnosť pri SAV, tri významné slovenské vedecké inštitúcie, sa podujali vydávať nový vedecký časopis o ochrane biodiverzity. Periodikum *Biosozológia (Bratislava)* bude publikovať výsledky komplexného ekosystémového výskumu prírody, ktoré poslúžia ako fundament metodického a koncepčného riešenia problémov v ochrane prírody.

Potrebu riešiť tieto problémy na vedeckom základe, ako aj absenciu vedy o ochrane prírody si uvedomili odborníci i praktici už v prvej tretine 20. storočia. Objavili sa pokusy o etablovanie a pomenovanie vedy o ochrane prírody, pričom všetky navrhované nové vedné odbory si kládli za cieľ uskutočňovať ochranu prírody ako vedecky podloženú ochranu jednotlivých druhov, druhového bohatstva, prípadne ochranu biosféry.

Skutočne nový prístup k ochrane druhov a prírody znamenala *conservation biology* (konzervačná biológia), ktorá sa napriek, či práve vďaka sporu s *wildlife biology* (biológiou divej zveri) a *resource management* (manažmentom zdrojov) stala akousi novou „metadisciplínou“. Biosozológiu sme definovali ako náuku o ochrane živej prírody, ako teoretický základ ochrany biodiverzity. Skúma stav a zmeny, najmä straty biologickej diverzity a diverzity stanovišť (procesy fragmentácie a inzularizácie) a snaží sa nájsť spôsoby na zabránenie či zastavenie nežiaducich procesov, ktoré vedú k stratám diverzity. Poskytuje bázu manažmentu a ochrane živých organizmov, stanovišť a ekosystémov. Opiera sa o poznatky biologických vedných odborov, najmä však populačnej biológie, populačnej genetiky a populačnej ekológie. Orientuje sa aj na obnovu biodiverzity stanovišť, druhov, spoločenstiev a narušených ekosystémov, pričom sa opiera aj o poznatky reštauračnej ekológie.

Diskusiu vyvolalo rozlišovanie biosozológie na subdisciplíny, ako je napr. fytozozológia (ochrana rastlínstva) a zoosozológia (ochrana živočíšstva). Tieto termíny sa však objavili ešte skôr ako samotný termín biosozológia.

Terminologické otázky sú síce dôležité, ale oveľa dôležitejšie sú vedecké poznatky, ktoré vedú či povedú k úspešnej a efektívnej ochrane prírody, ekosystémov, biologickej rôznorodosti, a vôbec života na našej planéte. Ochrana života a úcta k životu musia byť základné atribúty modernej ochrany prírody.

Ochrana biologickej diverzity, ako nová stratégia ochrany prírody v rámci udržateľného rozvoja, musí vychádzať z výsledkov základného i aplikovaného

výskumu. Opiera sa o teóriu a poznatky modernej ekológie, napr. o koncepciu metapopulácií, ktorá našla uplatnenie i v nových kritériách ohrozenosti druhov Svetovej organizácie ochrany prírody (IUCN).

Aj na Slovensku by sa mali stať súčasťou poznatky biosozológie a príbuzných vied súčasťou modernej ochrany prírody a k tomu môže prispieť i nový vedecký časopis.

Prvé číslo Biosozológie prináša 11 pôvodných vedeckých článkov od 13 autorov zameraných na flóru (kvitnúce rastliny, machorasty), faunu (chrobáky a iný hmyz, sladkovodné i suchozemské mäkkýše) a vegetáciu rôznych stanovišť (slaniská, slatiny, xerothermné biotopy, rieky a pod.) a území na Slovensku (Podunajská rovina, Dunaj a okolie, Belianske Tatry, Považie, Bratislava a inde) vrátane chránených území (ŠPR Devínska Kobyla, PR Prepadlisko a PR Zamarovské jamy). Články recenzovalo 19 odborníkov zo Slovenska a Česka.

V úvodných príspevkoch dostali slovo dvaja protagonisti vedeckých prístupov v ochrane prírody – biosozológia (P. Eliáš) a ekosozológia (M. J. Lisický). Prvý vysvetľuje „Prečo biosozológia: na cestu novému časopisu“ a druhý sa venuje predovšetkým terminologickým problémom „*Habent sua fata termini*“. Pripomína poľského geológa a aktívneho ochrancu prírody W. Goetela, ktorý r. 1962 použil termín *sozológia* pre náuku o prírodných zdrojoch a ich využívaní. Vzťah biosozológie a ekosozológie je pravdepodobne iný ako vzťah biológie a ekológie. Autor sa nazdáva, že ekosozológia je viac než len environmentálna extenzia biosozológie, je to strešný pojem integrujúci konzervačný a renaturačný prístup k ochrane prírody. Nádeja sa, že vývoj a pochopenie biosozológie môžu významným spôsobom ovplyvniť vydavateľa a redakčnú radu nového časopisu.

Ďalšie príspevky prinášajú nové poznatky, ktoré sa môžu využiť ako podklad pri manažmente biodiverzity v sledovaných územiach či na území Slovenska vôbec. Články v prvom čísle sú publikované v slovenčine s anglickým abstraktom, jeden v angličtine. Z redakčných smerníc vyplýva možnosť publikovania príspevkov aj v češtine a nemčine. Grafická úprava nového periodika je podobná medzinárodnému časopisu *Biológia (Bratislava)*.

Anglický preklad názvu časopisu Biosozológia ako *Conservation Biology* je nepresný a zvolený dosť nešťastne z dvoch dôvodov. Existuje renomovaný časopis s týmto názvom, ktorý vydáva známa a úspešná medzinárodná spoločnosť *The Society for Conservation Biology* v USA od r. 1987, a tak môže dôjsť k neželanej zámene a nedorozumeniam, aspoň v prípade anglickej verzie. Okrem toho biosozológiu a konzervačnú biológiu nemožno úplne stotožňovať, hoci sa v mnohom prekrývajú. Konzervačná biológia je „biológia ochrany prírody“, kým biosozológia je „náuka o ochrane biodiverzity a života na Zemi“.

Vítame nový vedecký časopis Biosozológia a želáme mu úspešný štart v nádeji, že prinesie veľa podnetných príspevkov k aktuálnej problematike ochrany biodiverzity.

Pavol Eliáš